

**Protestatio nullitatis : Adversus Condemnationem
Orthodoxarum Ecclesiarum, nuper institutam a? quibusdam
Doctoribus ubiquitariis,**

<https://hdl.handle.net/1874/424838>

9
PROTESTATIO
NULLITATIS

*Aduersus Condemnationem Ortho-
doxarum Ecclesiarum, nuper insti-
tutam à quibusdam Do-
ctoribus ubiqui-
tarijs:*

Auctore

IOANNE PALMERIO.

1. Corinth. 4.

Mihi pro minimo est, quòd à vobis iu-
dicer: Dominus est, qui me iudicat.

CIO. 12. LXXVIII.

PROTESTATIO

IN VALLIS

Abbas Cisterciensis Ordinis
et conventus Vallis
de ...
Benedictus ...
...

Auctore

JOHANNES PALMERIO

...

...

PROTESTATIO NVL-

LITATIS ADVERSVS CON-

*demnationem Orthodoxarum Ecclesia-**rum nuper institutam à quibus-**dam Doctoribus vbi-**quitaris.*

ICI non potest, quantis lau-
dibus digni sint illustrissimi,
potentissimi & clementissi-
mi Germaniæ Principes, E-
uangelium Domini nostri Iesu
Christi, in Augustana confessione ample-
xi: quod cum varium & multiplex exor-
tum inter suos Theologos de religione di-
scidium viderent, summam pro sua singu-
lari & eximia pietate contentionem adhi-
buerunt, vt illud, tãquam certissimum Ec-
clesiarum suarum incendium, exstingue-
rent. Neque sine iusta & graui causa vide-
mus nobis ab Apostolo præceptum fuisse, *1. Tim. 2.*
vt Regum & Principum eiusmodi salutem
ac dignitatem Deo Opt. Max. in precibus
nostris commẽdemus: quippe, qui in istius-
modi rerum perturbationibus & ciuium
suorum discordiis primam ac potissimam

luctus & molestiarum partem sustineant. Neque puto grauiores nobis tenuibus hominibus dolores accidere ex Ecclesiarum nostrarum calamitatibus & persecutionibus, ex patrie aut patrimonij amissione, coniugum ac liberorum interitu, quam istis Heroicæ virtutis Principibus accidere solet ex hac tam inueterata & pertinaci Theologorum suorum concertatione: præsertim cum ijs in mentem venit, & pro sua summa sapientia facile animaduertunt, istas Pastorum rixas, magnam lupis ac leonibus fœnestram in ecclesias, & gregem ipsorum fidei commissum aperire: quia dum illi scholasticis suis discordiis & disputationibus exercendis occupati sunt, circumcursat Leo-
 I. Pet. 5. rugies (vt Petrus scribit) & quaritat quos deuoret, aditumque sibi aliquem intra sepe Christiani ouilis molitur: ad quod vel exigua ei rima satis superque est: vt de fele & adultero Apollodorus cecinit:

Καὶ κλέειθ' ἢ θύρα μοχλοῖς. ἀλλ' εἰδὲ εἰς
 Τέλειον ὄχυράν ἕως ἐποίησέν θύραν
 Αἰ ἢ γαλῆ καὶ μοιχὸς ἐκ εἰσέρχεται.

Quemadmodum igitur idem hoc studium tuende à Sathane insidiis Ecclesie, summis laudibus celebratur in Dauide, Ezechia, & Iosia, itemque in Iosaphato & Asa: post
 Christi

Christi autem ætatem in Constantino, Valentiniano & Theodosio: ita nos Illustrissimorum Germaniæ Principum tantam in sedandis Theologorum discordiis contentionem ac diligentiam prædicare iure ac meritò possumus ac debemus: qui horum Imperatorum pietatem imitatur, quorum ætate Christi Ecclesiæ miserandum in modum, istiusmodi fluctibus ac tempestatibus iactatæ, atque exercitæ fuerunt. Laude ut ergo Deus omnipotēs, æternus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui Spiritu suo sancto tam pios & religiosos Principes nostris temporibus excitavit: beatamque & fortunatam Germaniam prædicemus, cui sub illorum Heroum imperio, vera & casta Religione frui cõceditur, Deumque puro cultu inuocare, & ab impijs Papatus idololatriis abstinere: quandoquidem (vt in Psalm. psalm. 147.8. mo quodam scriptum est) Non fecit ita omni nationi. Simul etiam pii & veræ religionis amantes Germani meminerint, iam pridem magna ex parte ad se concionem illam Dei, toties in litteris sacris inculcatam, pertinere, cum populo Israelio demonstrat, nullam tum fuisse sub cælo gentem, cui sua iura & leges, hoc est, sui colendi rationem tradidisset: vt illa Iudæorum

ciuitas, quasi terrestre quoddam Dei domicilium videretur. Videant boni & cordati viri, quales sunt in Germania innumerabiles, ne tanto & tam immortalis Dei beneficio abutantur: quādo quidem donationes, quantumuis perfectæ, tamen propter ingritudinem reuocantur. cuius rei exempla nobis cū Iudæi & Orientales & Africitum etiam alię complures gentes ac nationes suppeditant. Quorsum hæc? dicit fortasse Lector aliquis beneuolus. Quoniam, inquā, perferuntur per Ecclesias scripta quędā, quorū autores, nō modò miseris & calamitosis crudeliter insultant, verum etiam nobis arbitrato suo Religionis leges, tamquam sacrorum Pontifices, imponunt: eāque hac pœna sanciant, vt qui legibus iis non paruerint, & nescio cui occulto & arcano Doctrinæ corpori non subscripserint, deinceps in impiorū & sceleratorum numero habeantur. Nam illud te, beneuole Lector, scire oportet, quemadmodum olim Cereris mysteria contineri à mystagogis in arcano solebant, nec nisi vel initiatis vel initiandis magna cum cerimonia ostendebantur: sic volumen illud, etsi circiter duobus ab hinc annis Germanica lingua

qua conscriptum fuit: tamē nulli propè vſ-
 que adhuc viſum aut cognitum, niſi à quo
 paratiſſimum ſuffragium & ſubſcriptio ex-
 ſpectaretur. Verumtamen cū eius legen-
 di copiam nobis amicus quidā feciſſet, of-
 ficij ac pietatis noſtræ eſſe exiſtimauimus,
 noſtram de illo ſententiam paucis expo-
 nere. Duas enim eius præcipuas eſſe partes
 animaduertimus. vnā, qua Religionis do-
 ctrina, certorum iſtorum hominum arbi-
 tratu comprehenſa eſt: altera, qua C O N-
 D E M N A T I O eorum omnium cōtinetur,
 qui eſſi ab impio Antichriſti Rom. domi-
 natu ſeſe in libertatem Euangelicam vin-
 dicarūt, tamen eius libri decretis omnibus
 ſtare, & in ipſius leges iurare detrectabunt.
 Eius autem condemnationis ea (vt paulo
 antè dixi) viſ eſt, vt non modò Germani
 innumerabiles, qui aliam de paucis quibus-
 dam Religionis capitibus ſententiam ha-
 bent, verum etiam Heluetij, Galli, Poloni,
 Angli, Scoti, Belgæ, Itali, Hungari, Bohe-
 mi, qui venerari hoc Palladium detrecta-
 bunt, pro Hæreticis habeantur: iſſque ſe-
 cū dum tabulas teſtamēti ab homine quo-
 dam violentiſſimo conſcripti, aqua & igni
 per vniuerſam Germaniam interdicator.
 Ac priorem quidem partem, quæ tota in

præcipiendo & magistrali quodam doctrinæ genere consumitur, quia scio non semel ab aliis nostrarum Ecclesiarum fratribus (quatenus verbo Dei consentanea non est) strictim ac breuiter esse refutatam, nihil necesse est attingere: ne, quod vetere prouerbio vetamur, actum agamus. Alteram partem, quæ (vt dixi) superbe & arroganter capitis nostri **C O N D E M N A T I O N E M** cōtinet, paulisper excutiemus, & considerabimus, an aduersus tam atrocem sententiam aliquas nullitatis causas proferre possimus.

P R I M A igitur Nullitatis causa est, Iudicum incompetentia. nam, vt aliquando ex Iurisconsultis didicimus, Iudex is demum idoneus dicitur, qui iurisdictioni præest, aut à Principe potestate aliqua præditus est, aut ab eo qui ius dandi Iudices habet datus est, aut denique cui se partes communi consensu subiecerunt. Atqui neq; Germanicæ religionis vtriusuis Antistites iuri inter Gallos, Anglos, Belgas, Polonos, ceterasque gentes extra suum territorium positas, dicendo præfunt: neque hodie Princeps vllus est, qui solus tot gentibus ac populis dominetur, usque dare pro potestate Iudices

ces possit: neque omnino quisquam hodie est præter Romanum Sathanæ Vicarium, qui ius istud dandorum arbitrato suo iudicium vsurpet. Postremò, nemo vnquã nostrum in istos iudices consensit, ac ne consentire quidem cuiquam nostrum in mentem venit: quippe, qui ne verum quidem atri an albi sint, nouerimus: neque vbi forũ istud tã litigiosum agãt, aut iurisdictionem tam acerbã exerceãt. Nam, quod nũquam post hominũ genus natũ auditum arbitramur, ij ipsi à quibus hæc aduersus nos Condemnatio pronũtiata est, etiam sua quoad possunt nomina reticẽt: vt nihil de iis, nisi quod fama & rumore ad nos perlatum est, cõpertum habeamus. Ac nequis fortè nostrã hanc de Iudicum incõperentia disputationẽ, tanquã merè forensẽ, & à Religione abhorrentẽ repudiet, dicimus eam à Christo ipso magistro ac Doctore nostro vsurpatam, cum litigatores quosdam ad se, tanquam ad Iudicem, adeuntes, notis illis verbis increpuit: *Quis me iudicẽ inter vos constituit? Quo loco non obscure demonstrat, neminem publicum istud de aliis iudicandi munus sine legitima vocatione suscipere oportere. Itaque Deus in Israëlia Republ. suos cuique ciuitati Iudices attri-*

Dent. 1.

13.

1. Cor. 4.

buit: neque alteri in alterius ciuitatis ciues
 ius dicere permisit: notumque illud est A-
 postoli, Corinthios quosdam superbos, &
 Pontificum istorum simillimos increpan-
 tis: Mihi pro minimo est, quòd à vobis iu-
 dicer: Dominus est qui me iudicat. Atque
 hæc quidem de prima Nullitate hæctenus.

SECVNDA Nullitatis causa est, Iudicium
 istorum indignitas, inhabilitas, incapaci-
 tas, insufficientia, quam esse variam & mul-
 tiplicè ostendemus. Voluminis istius com-
 pilatores atque architecti, sunt Nouæ &
 peregrinæ cuiusdam Diuæ VBIQVITA-
 TIS Antistites: quam Diabolus videtur eo
 consilio in Germaniam induxisse, vt vim
 eximiã Cœnæ Dominicæ obscuraret, vel
 potius extingueret. Nam si Christi huma-
 nitas vbiqve est, si corpus Christi æquè est
 in glande, aut nuce, aut pyro, vt in pane &
 vino Cœnæ: nèpe nihil mirum fuerit, præ-
 sentem adesse Christum, in, sub, vel cum
 pane: quum id, etsi non ad eundem finem,
 pariter tamen omnibus in rebus eueniat, si
 quod isti volunt, ipsis concedatur. Quid i-
 gitur, obsecro, D. Luthero, vel ipsius anta-
 gonistis in mentem venit, vt de præsentia
 carnis Christi in Cœna disputâtes de illorù
 verbo-

verborū (Hoc est corpus meū) sentētia tā-
 diu cōtenderēt, si ad illā asserendā illud suf-
 ficat, de quo non querebatur, nempe, Ver-
 bū caro factum est? si, inquam, à momēto
 hypostaticę vnionis pendet Christi carnis
 præsētia omnibus in rebus, quorsum ad
 eam asserendā de institutionis Cœnæ Do-
 mini verbis disceptatur? Secunda indi-
 gnitatis ratio est, quoniam istī Condemna-
 tores nostri sunt (vt Petrus Apostolus lo-
 quitur) ἀλλοτριεπίσκοποι: ac propter eam cau-
 sam reiiciendi ac recusabiles. Nam, (quod
 probatione longius accersenda non eget)
 si quando cōciones ad populum habeant,
 non gregis sui vitia & corruptelas, nō pro-
 fanum religionis fastidiū, non assiduas quo-
 rūdā perpotationes, ingluuię, helluatio-
 nes, crapulas, ingurgitationes reprehendūt:
 sed illis, quę antē oculos sunt, omissis, in lō-
 ginquarū gentiū instituta inquirunt: atque

Excussi propriis aliena negotia curant: vt ve-
 tus poeta cecinit: ac perpetuò in Zuinglia-
 nos, in Calvinistas, & Sacramentarios in-
 uehuntur, vt in vetere prouerbio est:

Ἄπαντες ἔσμεν εἰς τὸ νεθετεῖν ἄλλοι,

αὐτοὶ δὲ ἁμαρτάνοντες ἐν ζωώσκειν.

Tertia indignitatis ratio est, quòd nonnul-
 li eorum cum offensione & scandalo mul-

torum ecclesias & greges suæ fidei cõmissos negligunt: tempusque in cursitationibus & quæstuosis legationibus consumunt: ambitioni & auaritiæ dediti, liberalitate Principum ad suum quæstum abutuntur. quod genus hominum quàm sit Ecclesiæ Christi pestiferum, vel eo tempore cognitum est, cum Ariani tantum potuerunt, vt Arium tam celebri Synodo damnatum ab exilio reuocandum & Athanasium expellendum curarent. Vt vobis Pastores, inquit Dominus, qui non gregem meum, sed vosmetipsos pascitis. vescimini lacte: vestimini lana: & quæ pinguiores sunt oues, eas occiditis. Equidem oues meas è manibus vestris exigam, dicit Dominus. Fatemur non esse in hominum potestate patientia & fortitudine sua martyrii coronam adipisci. Sed non tam est gloriosum à pastoribus ecclesiæ Christi prædicari, Tot legationes principis illius nomine p̄ Germaniã obij, tot scyphis argenteis, tot cathenis aureis sum donatus, q̄ illud quod de se Apostolus gloriabatur: Quinquies quadragenis (minus vna) plagis sum affectus, ter virgis cæsus, semel lapidatus, ter naufragus, nocte & die in profundo transegi: versatus sum sæpe in ærumnis, in vigiliis, in fame, in siti, in frigore & nuditate.

Exch. 34

2. Cor. II.

tate. Hæc nimirum vera Theologia est, quæ in cruce & ærumnis & calamitatibus exercetur: non illa mollis, delicata, umbratilis, quæ in gynæceis & conuiujs & quæstuosis legationibus cõsumitur. Quarta indignitatis ratio est, quòd isti violenti Condemnatores nostri maximis & grauissimis de rebus inter se dissentiunt: atque vt quondam Madianitæ, Cadmæi fratres, Andabartæ, sic illi plerunque odiis, conuicijs, rixis inter se cõfluctantur: vt tatarum inter ipsos discordiarum pios & cordatos viros, etiam qui non optimam de nobis opinionem imbibebunt, magnoperè interdum pudeat. Vigandus nuper Heshusium hæreseos damnatum è Borussia præcipitem eiecit, propterea quòd impium illud dogma & ad instaurandam ἀποκατάστασιν accommodatissimum & cum vbiq̄uitate maximè consentaneum in Ecclesiam inducere conabatur: Humanitatem Christi in abstracto esse adorandam. Dies me deficiat, si pugnas illorum & concertationes eiusmodi proferre cœpero: quales, vt verè dicam, inter veteres Philosophos in Græco quodam dialogo commemorantur. Itaque cum istius voluminis compilatores pãssim apud suos Principes prædicent, se disputationes & concertatio-

nes omnes hoc scripto compressisse, cœpere hi versiculi passim per Germaniam circumferri:

Vulcanum aut fornax, aut ars ignota fefellit:

Εἰρήνω dum vult cedere, cudit e'er.

Quinta indignitatis ratio est, quòd Condemnatores nostri toto terrarum orbe infames habètur, propter scèdissimum ingratitudinis crimen aduersus summum illum & præstantem virum PHILIPPVM MELANTHONEM, nò tam ipsorũ (vt quondam etiam ambitiosè loquebantur) quàm omnium, quicumque hodie in orbe terrarum litteratorum nomen obtinent, magistrum ac præceptorem. Cuius ingratitude nis dicam, an impietatis meum pectus memoria excruciat. Hæccine à vobis (ò vècordes & ingrati discipuli) tanto illi & tam erudito Præceptori gratia refertur? in què illud elogium plurimæ consentiunt gètes, (vt de Attilio Calatino quòdam dictũ est) Populi primarium fuisse virum: quem verè Solem Germaniæ non modò hæc ætas appellat, verùm etiam posteritas ad omnes seculorum ætates nominabit: quem non modò de patria, verùm etiam de gentibus omnibus, apud quas bonæ literæ atque artes exercentur, optime meritum omnes sine vlla

ne vlla controuersia consentiunt. Vetus & verum illud Æschyli verbum est (ὄϊνγραφί) τῶν πο-
 τificij Argiui, immemores beneficij) τῶν πο-
 νῆντι ὀφείλεται τέκνονμα τῆ παύσι κλέος. Ecquenam
 ista barbarorum hominum est immanitas?
 quod propudiū? cui nuper viuo & floren-
 ti, & tanta apud summos quosque Princi-
 pes auctoritate prædito blandissimè adsen-
 tiebantur, eius mortui memoriæ insultare,
 & eius scripta de piorum adolescentiū ma-
 nibus excutere: atque adeò pro hæreticis
 obliterare, atq; extinguere? ecquónam
 verū argumento? an quod à Luthero qui-
 busdā in rebus dissentiat? atqui Lutheri in-
 signe hoc de Philippo elogiū in Operum
 ipsius præfatione his extat verbis: *Multum
 diuque illis restiti, qui meos libros, seu veriùs mea-
 rum lucubrationum confusiones editas voluerunt:
 cum exstent Dei gratia methodici libri quàm plu-
 rimi, inter quos loci communes Philippi excellunt,
 quibus Theologus & Episcopus pulcrè & abun-
 dè formari potest. Item aliquanto pòst: Eodem
 anno Philippus Melanthon à Principe vocatus
 fuerat ad docendas litteras Græcas: haud dubiè, vt
 haberem socium laboris in Theologia, nam quid o-
 peratus sit Dominus per hoc organum, non in lit-
 teris tantum, sed etiam in Theologia, satis testan-
 tur eius Opera, etiamsi irascatur Sathan & omnes*

eius squama. Quibus Lutheri verbis utrūm ingrati discipuli, Sathanæ, an squamarum ipsius vocabulo designentur, cuius facilis existimandi copia est. Verūm hæc, quæ neque sine lacrymis, neque sine fœdissima Germaniæ labe, macula, turpitudine, infamia, qua illam isti aspergunt, cōmemorari, neque fatis dolenter ac luctuose pro rei indignitate deplorari possunt, aliud in tempus differemus: atque ad tertiam Nullitatis causam progrediemur.

TERTIA igitur Nullitatis causa hæc erit, quod ista nostrorum Cōdemnatorum sententia pronuntiata est contra legitimū iudiciorum omnium ordinem, indicta & incognita causa, & partibus non modò nō auditis, verum ne citatis quidem, aut vllō legitimo modo euocatis. *μητε δίκην δικάσεις, πορνὴ ἀμφοῖν μύθον ἀκρίσεις,* inquit Ascræus senex, haud paulo melior quam cuius istorum Cōdemnatorum & poeta & iudex. Itaque vetus iudicum Atheniensium ius rādum illud fuit, *ὁμοίως ἀμφοῖν ἀκροῦσθαι.* Cū seniores Iudaici populi ad radices montis Sinai res iudicabant, Scriptura testatur, eos utraque parte audita, & causa utrimque perorata, sententias pronuntiasse. Cū Sa-
Iomoi

Exo. 24.

Deut. 17.

7. 4. 5. 6.

lomon inter duas mulieres nobile & sapiens illud iudicium pronunciauit, non nisi vocata & audita vtraque parte pronunciauit. Et si Deus Adamum & Euam summum in se facinus admisisse sciret, tamen non prius eos damnauit, quam causam apud se dicere iussisset. Et si Sodomitas sciebat foedissimo se & spurcissimo scelere polluisse, tamen descensurum se dixit, & cogniturum. quid multa? quamuis Iudæi scelera-
tè atque impiè Christo necè ac perniciem molirentur, solennem tamen & vsitatam legitimi iudicij formam in eo damnando, vel dicis causa, conseruarunt. Nomen eius ad Caiaphã Pont. Max. detulerunt. mox illius decreto cõprehensum ad ordinariũ Seniorum populi consilium, cui consilio idem Pontifex præerat, adduxerunt. Eò testes producti, atque auditi sunt. cum minus idoneum testimonium videretur, iusiurandum reo delatum est. confessio rei haberi pro re iudicata poterat. rogatæ tamen sententiæ sunt: & pronuntiata capitalis condemnatio. Et cum eum aliquando inauditum damnare vellèt, merito à Nicodemo ad legis præscriptum reuocantur. An Lex nostra (inquit ille) cõdemnat quempiam, nisi prius audiuerit ab ipso, & cognouerit

quid faciat? Neque ullam tam immanē gentem esse arbitror, quæ hunc ciuilē, ac propè dicam naturalem iudiciorum ordinem non obseruet. tantùm abest, vt quidquam in Ecclesia Christi non ritè atq; ordine geri debeat: præsertim vbi animarum salus, conscientiarum tranquillitas, & (quod caput est) gloria Dei immortalis agitur. Itaque plenum est primum Lutheri operum volumen appellationum à Papæ & Cardinalium condemnatione, & disputationum se non potuisse indicta & incognita causâ damnari.

Q V A R T A Nullitatis causa est, quòd nostri Condemnatores, certis Lutheri libris eandem, quam Scripturæ sacræ, & primis quatuor Ecclesiæ Conciliis auctoritatem tribuunt: eo cōsilio, vt nos posthac in illos libros æquè atque in ipsum Domini verbum iurare compellant. In quo quantum illi præstantissimo & fortissimo Christi seruo iniuriâ faciant, licebit ex his ipsius verbis cognoscere, quæ ex Oratione ipsius coram Imperatore Carolo V. anno 1521. habita describemus: *Nec me sanctum aliquem facio: sed quia homo sum, & non Deus, alio patrocinio libellis meis adesse non possum, quàm ipse Dominus*

Dominus Iesus adfuit suæ doctrinæ, qui cum coram Anna de doctrina interrogatus esset, & alapam à ministro accepisset, dixit: Si male locutus sum, testimonium perhibe de malo. Si Dominus ipse, qui sciebat se errare non posse, non tamen detrectat testimonium aduersus suam doctrinam audire, etiam à vilissimo seruo: quanto magis ego fex, non potens nisi errare, debeo expetere & expectare, si quis testimonium reddere velit aduersus meam doctrinam? Hæc Lutherus. Et profectò ita est. Nam πολυπραγότατον hominem statuere labi & errare non posse, nihil aliud est, quàm eum hominem esse inficiari: & Deum aliquem humanæ naturæ expertem facere: Quid verbis opus est? Exstat Philippi ad Lutherum epistola Vuitebergæ, anno 1565. edita, ex qua quantum Scriptura sacra (ne quid vehementius dicam) Augustanæ confessioni præponderet, perspicuè intelligitur: nam pag. 3. præclarum hoc de crebra ipsius varietate testimonium exstat: *In Apologia quotidie multa mutamus. Locum de Votis, quia erat exilior multo, exemi, supposita alia disputatione eadem de re, paulo vberiore. Vellem percussisses articulos fidei, in quibus si nihil putaueris esse vitij, reliqua vtcunque tractabimus. subinde enim mutandi sunt, atque ad occasiones accommodandi.* Item ad amicum quendam, pag. 480.

Ego conatus sum eam sententiam in Apologia explicare. sed ibi propter aduersariorum calumnias non sic loqui licet, ut nunc coram loquor, & re ipsa idem dico. Hæc Philippus, testis in isto negotio irrefragabilis. Et certè sic se res habet, ut nullus post Apostolorum ætatem, quantumuis pius, sanctus, & eruditus Ecclesiæ Doctor fuerit, cuius in scriptis non multos næuos, ne dicam errores, animaduertere liceat. neque quemquam istorum Nugatorum tam imperitum esse arbitror, ut non quosdam vel Augustini, vel Ambrosii, vel Irenæi, vel aliorum veterum scriptorū errores possit ostendere. Denique Retractionum Augustini liber exstat, non minus humanæ ipsius infirmitatis, quàm pietatis & modestiæ Christianæ testis idoneus. Itaque Lutherus in eadem Operum suorum præfatione, hanc quasi protestationem aduersus istos Condemnatores adposuit: *Ante omnia, oro pium Lectorem, & oro propter Dominum nostrū Iesum Christum, ut ista legat cum iudicio, imò cum miseratione: & sciat me aliquando monachum fuisse.* Prætereà quanta Ecclesiæ Christi pernicies adferretur, si tanta vilius hominis scriptis, quanta sacris litteris auctoritas tribuatur? Exstat vetus quidam libellus, cui titulus est, *Canones Apostolorum,*

lorum. In eo tam multa stultè & absurdè scripta sunt, vt legi sine fastidio nō possint. veluti, Vt qui viduam mulierem vxorē duxerit, qui in Baptismo non ternas immersiones, sed vnā tantū fecerit, qui carnem bestiis ereptam comederit, ab Ecclesiæ misterio arceatur. Verum tamen liber ille multas per ætates eadem superstitione in sacrarum litterarum numero habitus est, qua nunc nobis Lutheri scripta pro sacris Oraculis obtruduntur: exstantque & Iustitiani & Caroli Magni constitutiones, quibus Canones illos pro Apostolicis haberi iubent. Ac memorabile est, quod in Capitulari Caroli Magni, eodē ferè loco traditur, dānari ab illo Imperatore impostores quosdā qui clandestinō epistolā quandam Dei nomine cōfiarant, eamq; de cælo de ipsam affirmabant: ac iam per animum integrum proponere populo & recitare in Ecclesiis adsueuerāt: cū tamen & ipsius Caroli Magni, & superiorum Imperatorum constitutionibus sancitum esset, nequid in Ecclesiis, nisi ex sacris litteris depromptum recitaretur. Sed age: stetur ipsius Lutheri verbis, & cum non iudicē, sed astipulatorem habebimus, vtpote qui in concione quadam Postillis maioribus inserta, de na-

tali Domini, apertè se fateatur his ipsis in rebus errasse, & quod est naturæ, tribuisse personæ, & contra. quæ sanè ingenuitas illum ab omni errore vindicat.

Q V I N T A Nullitatis causa posita est in forma corrogandi suffragia & subscriptiones istius voluminis Vbiquitarij: quæ tota coitionis clandestinæ simillima est. Satis constat voluminis istius architectos consilium inter se cepisse, de suffragiis & subscriptionibus partim blanditiis & precibus efflagitandis, partim Principū quorundā auctoritate & gratia exprimēdis. quinetiā in quēdā eorū exēpla præclarū articulū offendimus: *In singulis ciuitatibus subscribet Parochus cum suis Capellanis, non solum suo nomine, sed etiam omnium aliorum parochorum, capellanorum, & scholarcharum qui eiusdem sint diœcesis: modò prius ab ipsis approbationem & potestatem subscribendi obtinuerint. subscribent autem in hunc modum: Ego N. parochus & superintendens apud N. & cum eo N. & N. parochi apud N. & N N. idem N N. illi adiuncti subscribimus, tam pro nobis ipsis, quàm pro N. parocho, capellano & scholarcha, qui sunt omnes numero N N.* Nos istam clandestinam & arcanam procurandæ religionis rationem non modò ab Apostolo-

stolorum consuetudine alienam esse contendimus: verum etiam Sibyllinorum sacerdotum aliarumque profanarum religionum institutis plane consentaneam: quarum antistites occulta istiusmodi & arcana de religionibus consilia inibant. Fida silentia (inquit Lactantius) sacris instituta sunt ab hominibus callidis, ut nesciat populus quid colat. Orpheus ab his quos initiabat (inquit Firmicus) in primo vestibulo cum terribili auctoritate religionis exegit, ne profanis auribus compositae religiones proderetur. Sic Caesar compositas Druidum religiones in occulto ab iis contineri solitas commemorat, magnamque ab iis cautionem adhibitam, ne in vulgus efferrentur, ac ne litteris quidem mandarentur. Ecclesia Christiana ab istis clandestinis coitionibus, conciliabulis, & factionibus abhorret: atque illam usitatam regulam observat, ut quod omnes tangit, ab omnibus approbetur. Deus ipse cum suae Religionis leges duabus in tabulis perscriptas populo suo tradidit, non illas Moysi aut Aarone in occulto commisit: sed ipsemet sacratissima sua voce, tamquam & legislator simul & praeco, de superiore loco apud uniuersum populum pronunciat: & multis post seculis,

eadem sacratissima voce Filiū suum nobis
 præceptorem tradens, è cælo pronuncia-
 uit: Hunc audite. Neq; vnquam in Ecclesia
 Christiana tãta paucis aliquot hominibus
 auctoritas tributa est, vt arbitrio suo Reli-
 gionis formã præscriberent, aut exortas de
 illa controuersias soli disceptarent. Ac vi-
 dere licet apud Ecclesiasticos scriptores,
 factiones Eusebij Nicomedensis Episcopi,
 Valentis item & Vrsatij, horum nostrorum
 Cursitorum institutis quàm simillimas:
 quibus factionibus atq; artibus sensim Ar-
 rianismum in Ecclesiam Christianam indu-
 xerunt. Cùm esset exorta inter Apostolos
 quæstio, An extranei non circūcisi, & Mo-
 saicæ legis cerimoniis non initiati, ad Euan-
 gelium admittendi essent, conuentus om-
 nium Ecclesiæ pastorum & seniorum in-
 dictus est, in quo ea controuersia non pau-
 corum arbitrio, sed omnium sententiis ex
 Scripturæ auctoritate diiudicaretur. Sic
 Paulus ad Corinthios scribēs, si quæ de re-
 ligione controuersia exorta sit, iubet pasto-
 res non in occultis cœtibus, sed palàm in
 Ecclesia, eam cognitionē suscipere: & eam
 ex verbo Dei dirimere. Sic exortis Arii no-
 uis & impiis disputationibus, Nicena Syno-
 dus coacta est, ad quam Pastores Ecclesia-
 rum

Act. 15.

1. Cor. 14.

rum conuenerunt: & re ex verbo Dei que-
sita ac deliberata, scelerati hominis impie-
tatem cōdemnarunt. Idēque institutum
in Nestorio, Euty chete, Macedonio, Apol-
linari, cæterisque fanaticis damnandis ma-
gna Episcoporum frequentia vsurpatū est.
Nam in Niceno cōcilio, quo Arius damna-
tus est interfuere pastores 318. in Constan-
tinopolitano, quo damnatus est Macedo-
nius, centum quinquaginta: in Ephesino
primo, quo Nestorius damnatus est, ducen-
ti: in Calchedonensi, quo Eutiches damna-
tus est, sexcenti & triginta. Quōd si paucis
aliquot, quantumuis apud Principes & mu-
lierculas gratiosis, tanta in Ecclesiam Dei
auctoritas permittatur, immane, quātus ad
corrumpendam religionem aditus aperie-
tur. Memoriae proditum est, Theodosij
Imp. atate, veteratorem quendam fuisse
Dioscorum nomine, Alexandrinæ ciuita-
tis Episcopum. Is cum Aulicis artibus &
blanditiis in Principis & Eudoxiæ Augu-
stæ, atque aliquot procerum gratiam sese
insinuasset, impetrauit, vt causa Euty chetis
frequentissima Synodo damnati denuō co-
gnosceretur. Cum ei Flavianus, Cōstanti-
nopolitanus Episcopus, vehementius ad-
uersaretur, Dioscorus impetum in illum

fecit: pugnis & calcibus præcipitem è con-
 uentu eiecit. quid multa? Cùm Flavianus
 triduo pòst iis ictibus cõcisus occubuisset,
 tãta nihilominus Dioscori rabies fuit, vt in
 illius mortui ventrem pedibus insultaret.
 vnde Synodo nomen λησπηκὴ, vt Nicepho-
 rus & alii testantur. Non ab simile illud Ar-
 delionum aulicorum artificium fuit, quod
 nuper legisse memini. Cùm Orientales ad
 eam superstitionem perducti essent, vt pas-
 sim monasteria magnis iacturis ac sumti-
 bus instituerentur, atque opimis latifundiis
 dotarentur, Imperator Nicephorus Pho-
 cas modũ illis iacturis imposuit: ac vetuit,
 ne qua deinceps noua monasteria institue-
 rentur. Aliquanto pòst Basilius secundus,
 Monachorũ blanditiis delinitus, eam con-
 stitutionem abrogauit, hac addita clausula,
 quòd à Monachis, qui in Aula sua versaren-
 tur, didicisset, illam Phocæ constitutionem
 omnium, quæ tum per Orientem grassa-
 bantur, calamitatum causam fuisse. Ac no-
 stris temporibus complures istiusmodi in
 aulis Principum & gynecæis Ardeliones
 reperiri, satis opinor esse notum.

DICEs fortasse, Lector beneuole, Quid?
 Tu igitur ecclesiarũ nostrarũ vulnera pa-
 lam

lam apud aduersarios detegis? an nescis natura & gentium iure interdictum, ne parentum & consanguineorum verecundiã nudemus? Vt corporis vulnera, inquit Cæsar, sic exercitus incommoda tegēda sunt: ne spes aduersariis augeatur. Itaque laudatur Constantini factum in Nicena synodo, qui fasciculum criminationum, aduersus Episcopos inter se conflictantes sibi traditum, in ignem abiecit: inquit, Episcoporum vitia tegenda, ne plebis animi à religione alienentur. Quis negat? Veruntamen si cuius parēs iis in partibus corporis, quas occultari natura & pudor iubent, male affectus esset, vtrum illud incōmodum celari esset fatius, an parētem ad curationē suscipiendam non modo nudari, verum etiam, si opus esset, alligari? Vetus & verum illud verbum est: Bona est turpitudine, quæ periculum vindicat. Nunquam periculum sine periculo vincitur. Crudelem medicum intemperans æger facit.

MVLTÀ quidem diuinæ prouidentia documenta nobis quotidie ob oculos versantur. Sed illud in primis, quòd Christus Ecclesiam suam in tantis humani generis motibus ac tempestatibus tuetur. Vidit æ-

tas nostra furiale bellum ciuile p̄timum in Heluetia: tum deinde in Germania, propter causam Religionis. aliquanto post in Anglia. Quindecim iam annos ardere videmus Galliam ita tetro & exitiali bello, vt tantum ac diuturnum incendium sola florentissimi quondam regni ruina restinguere posse videatur. Ecce autem in Belgio nouas intestini belli tragœdias: quas credo, vt quondã Ædiles suis Diis, ludos gladiatorios edebãt, ita Romanum Pontificem Sathanæ, (suo siue Ioui, siue Diti patri) tanquam Ædilem pro ludis & delectamento præbere. Fuit enim Sathã (vt scriptura testatur) à principio mundi Homicida: ac proinde cruentis & sanguinariis ludis, cędibus, homicidijs delectatur. Inter has bellorum ciuiliũ flãmas ita credo Ecclesiam Christi conseruari, quasi Pyralim, quæ in ardentibus fornacibus volitans apparet: atque (vt Plinius memoriæ prodidit) quamdiu est in igne, viuit: cùm euasit, longiore passu volatu, emoritur. nisi potius & magis piẽ dicendum est, quasi rubum illum ardentem, in quo Deus Mõsi apparuit, qui flamma quidẽ amburebatur, integer tamen & incolumis manebat. Cùm autem variæ sint humani generis procellæ & perturbationes,

tum

Iob. 8.

Exod. 3.

tum illa capitalis, si quãdo intestinæ in Ecclesia Christi contentiones oriantur. Nam in corporibus nostris externum frigus aut calorem vitare sponte nostra facile possumus. at iã in venas & præcordia receptum propulsare, sine præstantis alicuius Medici ope, vix ac ne vix quidem possumus. quid verò si etiam inter ipsos Doctores rixæ & contentiones exarserint? ánonn vt, Pastores, quibus grex tuendus est traditus, si inter se bacchari & rixari incipiant, aditum in septa lupis voracibus præbent: ita ministri Ecclesiarum suis litibus & concertationibus viam Sathanæ insidiis muniunt? Deus omen detestabile auertat. sed magnum periculum est, nisi quàmprimum Illustrissimi, potentissimi & clementissimi Germaniæ Principes suorum Theologorum rixas, discordias, contentiones pro suo imperio compescant, ne idem ad extremum in Germania vsu veniat, quod olim in Oriente contigit. Vexatus fuerat Oriens per aliquot ætates diuturnis Theologorum factionibus. Percrepabat orbis terræ nominibus Arianorum, Nestorianorum, Euty-chianorum, Monothelitarum, Monophysitarum. Dies me deficiet, si veterum sectarum & factionum nomina percésere insti-

tuero. non plures turbulento mari ventorum ac turbinum tempestates audiuntur, quàm Theologorum cōcertationes per illa tempora videbātur. Ad extremum quid accidit? Dum Pastores inter se dimicant, Leo rugiens videt aditum in Ouile Christi Dei patefactum. Mahumetem introducit. Miseri mortales tot rixarum & iurgiorum pertæsi sese illi totos dedunt. Iterū à Deo suppliciter precor, vt hoc detestabile omen auertat. sed istæ tam diuturnæ, tam pertinaces, tã insanæ Theologastrorum quorundam concertationes de Vbiquitate, de Consubstantiatione, de Omnipræsentiâ, Omnipotentia humanitatis, corpore maiestatico, de Eutychniana disparitione Christi, de impanatione, suppanatione & companatione, quibus scholæ & templa & cōciones perstrepunt, quem exitum habituræ sint, pertimesco. Nolite locum dare Diabolo: inquit Paulus: & eius insidiis ac molitionibus viam munire. Ecce nobis supra caput Leo rugiens, tyrannus Turcicus. ex altera parte, Moscouiticus. ex altera item Pontifex Rom. Cùm Dei cultum Samaritani neglexissent, accidit (inquit Scriptura) vt Ichoua immitteret in illos Leones à quibus laniabantur. Quare multo consultius

Ephes. 4.

tias videretur, finem aliquando seditiosis istis disputationibus auctoritate Principum imponere, & à diuturnis istis argutiis ac dissensionibus conquiescere: ne Papæ & Papistis, aduersariis nostris, diutius de nobis ridendi materiam præbeamus: nam, vt est apud Vergil. Hoc Ithacus velit, & magno mercentur Atridæ: & si versum illū imitari licet: Hoc Papa discupiat, magno redimātque Papistæ. Lutherus ipse testatur, in controuersia de Cœna domini de verbis potius, quàm de re disceptari. nam Tomo 7. suorum operum fol. 385. a. ita loquitur: *Primū hoc certū est, Zuingliū & Oecolāpadium, licet verbis dissentiant, tamen de re idē sentire. Eò accedit ipsius Zuinglij testimonium, qui in Cōfessione ad Regē Galliæ Frācisum I. ita loquitur: Asserimus, non sic carnaliter & crasse manducari corpus Christi, vt isti perhibent, sed verum Christi corpus credimus in Cœna sacramentaliter & spiritualiter edi à religiosa, fideli & sancta mente.* Iam verò quanto disputatoribus istis præiudicio esse putamus, quòd tandiu tanta ac tam constans omnium Helueticarum, Gallicarum, & Anglicarum Ecclesiarum in omnibus & singulis suæ Confessionis articulis consensio videtur? Nusquam inter Euangelicas Ecclesias, nisi in vnica Germania, furiales istæ & tragicæ disputa-

tiones audiuntur. Multæ sunt in Heluetia præclaræ & opulentæ ciuitates, multæ passim Academia, & scholæ, multi eruditi & præstantes doctrina viri. Nullæ inter illos dissensiones audiuntur, nulli seditiosi libelli iactantur. Quantus est in Anglia, Scotia & Gallia præstantium virorum numerus? At nullæ inter eos rixæ, nulla dissidia, nullæ spinosæ disputationes commemorantur. Vbique summa pax est: concors & tranquillitas illarum Ecclesiarum status, quod quidem ad Religionis doctrinam attinet. Ministri omnes coniunctissimis animis, pro Christi Euangelio contra Romanum Antichristum, eiusque satellites, Episcopos, Cardinales, monachos, Iesuitas pugnant. Quæ ex re quo spiritu nostri Rixatores prædicti sint, facile est existimare. Deus est concordie & pacis auctor: inquit Paulus. Itaque ad

1. Thef. 5. Roman. scribès: Si fieri potest (inquit) quàm

Rom. 12. tum in vobis est, cum omnibus hominibus pacem colite. & ad Colofs. Induimini benignitate, modestia, mansuetudine, lenitate,

Colof. 3. tolerantibus alijs alios, & pax Dei dominetur in cordibus vestris. Ex contrario discordiæ & iurgia & contentiones dicuntur esse à spiritu Diaboli. Nō oportet ministros Dei esse pugnaces, & rixatores, inquit Paulus,

sed

sed placidos erga omnes, & mansuetos & aptos ad docendū. Ac passim aliis locis stultas, inanes, otiosas & nugatorias disputationes argutiarū & verborum plenas detestatur: quæ potius ad quæstiones (inquit) quæ ad ædificationem pertinent. Quinetiam aliis locis disertè nominat *λογομαχίας*, quibus ait auditorum animos & conscientias labefactari, potius quàm doceri & ædificari. Item alio loco; Siquis tradit eam doctrinam quæ non sit consentanea pietati, is turgēt: nihil scit: insanit circa quæstiones & pugnas verborum: ex quibus nascuntur invidiæ, lites, malediciæ, conflictationes hominum mente corruptorum, veritatis expertium, & pietatem quæstui habentiū. Quibus verbis quis non videt, Nugatores & Rixatores nostros cum suis verborū novitatibus designari, & vt dici solet, suis coloribus depingi? Quanto esset optabilius, illos in legendis & relegendis Scripturis sacris, & sæpe apud populum percurrendis, quàm in syllabis & literarū apicibus excutiendis ætatem consumere? Quàm multas beatorum myriadas in cælo, cum Christo & Angelis esse arbitramur, qui de tot scholasticis argutiis ne vocem quidē vllam vnquam audierunt? & solis Bibliis contenti,

2. Tim. 2.

1. Tim. 1.

Tit. 3.

2. Tim. 2.

persecutionum tempore, vnicum ab illo libro dolorum & afflictionum suarum solatium ac leuamentum petebat? Quanto esset optatius, his miseris temporibus quibus Iesuitæ grassantur, idem nos facere quod canes Pastorum solent: qui si, dum inter se pugnant, Lupum ouili propinquantem viderint, ommissa concertatione, concordibus animis, impetum in illum faciunt? Annon miserum & luctuosum est, idem propè videre inter Germanicas & Helueticas Ecclesias discidium, quod Roboami temporibus inter XII. tribus Israelis exortum est, cum decem tribus à reliquis duabus sanctam illam discessionem fecerunt?

DICE S. nunc, Beneuole lector, Ecquid igitur tantis malis atq; incommodis remedijs? Primum vt toto pectore, verisque gemitibus, adhibitis etiã ieiunijs, Deum obtemur, vt propter filij Domini nostri Iesu Christi nomen, hos tãtos fluctus ac tempestates compescat: & cum se pacis Deum atque auctorem prædicet, discordias & dissensiones istas extinguat. deinde vt pro Illustrissimorum Germaniæ Principum salute, atque adeo gentis totius pace & tranquillitate solennes preces adhibean-

tur: iisdemque Principibus gratiæ singula-
ribus verbis agantur: eorumque pietas, fan-
ctitas, religio laudibus in cœlum feratur,
quòd salutem Ecclesiarum otio suo & quie-
te antiquiorem duxerint: ac tãdiu tam pa-
tientibus animis, istas diuturnas Pastorum
concertationes tolerarint: postremo vt
suppliciter atque obnixè per sacrosanctum
Christi nomen ab ipsis petatur, primum vt
frequentem Scripturæ sacrę lectionē scho-
lasticis omnibus argutiis & disputationibus
potiorem ducant: eamque suis ciuibus per
Theologos & pastores suos assiduè com-
mendari iubeant: futiles autem & inanes
λογομαχίας, quæ à sacrarum literarum lectio-
ne, & piarum historiarum cognitione ho-
mines abducunt, Sophistis & Sorbonicis re-
linqui. deinde vt veterum Principum Christia-
norum instituto cõuentum moderatorum a-
liquot Theologorum quamprimum indi-
cant: cui etiam ipsorum nonnulli (Con-
stantini & Caroli Magnorum exemplo) in-
teresse, ac pro sua auctoritate præesse ve-
lint. Et quoniam si quando ipsi in morbum
incidunt, nõ dedignantur, quamuis longin-
quis ex locis & regionibus medicos accer-
sere, si quos ingenio & doctrina præstantes
norunt: suppliciter etiam rogãdi videntur,

ne grauentur in istis Ecclesiaz vulneribus
 curandis idem facere, & aliarum quoque gen-
 tium Theologos adhibere: vt inuocato, cõ-
 iunctis animis & precibus, summi Dei nu-
 mine, ratio aliqua sedandarum controuer-
 siarum inëatur: quam mentem, vt Deus quã
 primum inuictissimis illis Principibus im-
 mittat, toto pectore illum propter nomen
 filij sui Domini nostri Iesu Christi obte-
 stamur.

F I N I S.

ERRATA CORRI-
genda.

Pagin. 15. lin. 12. Verùm ecquonam argu-
mento?

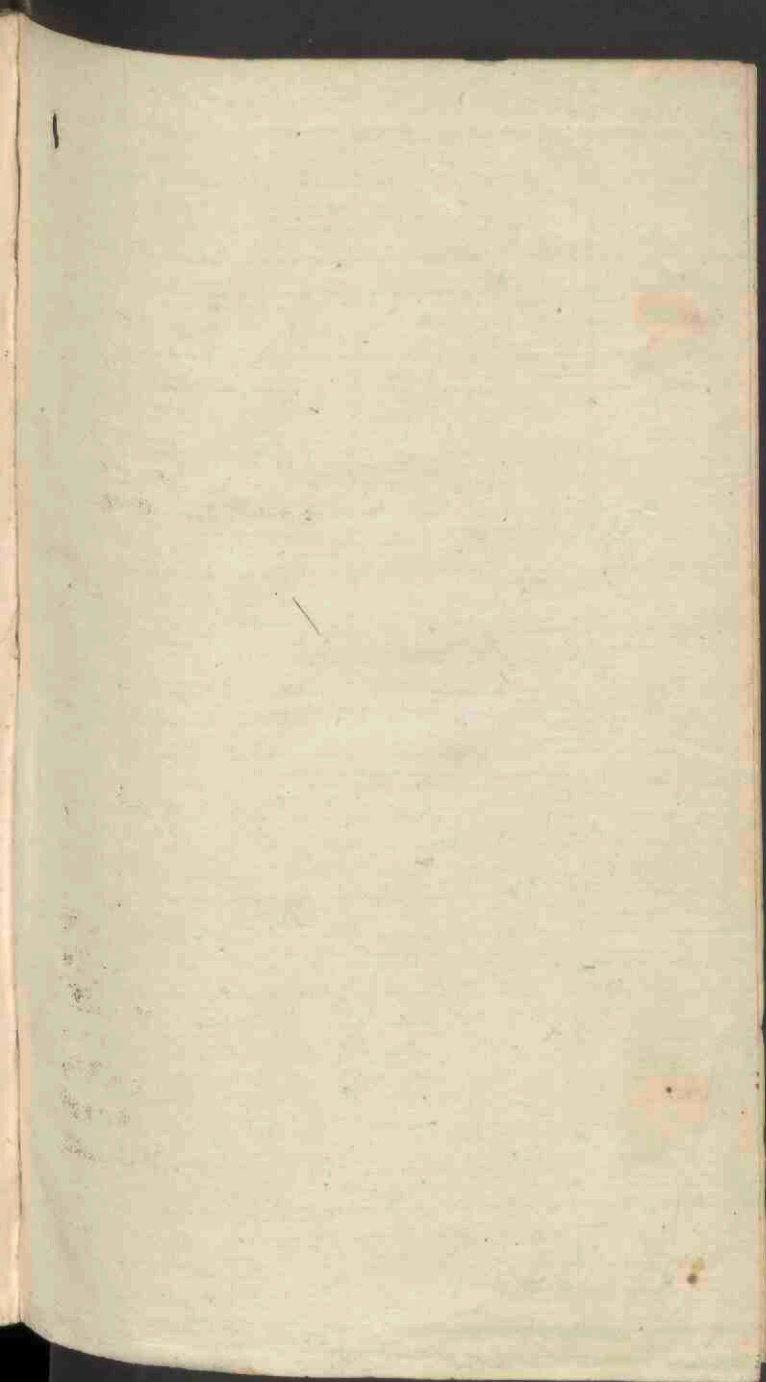
Pag. 22. lin. 14. in quodam eorum exempla-
ri præclarum habemus.

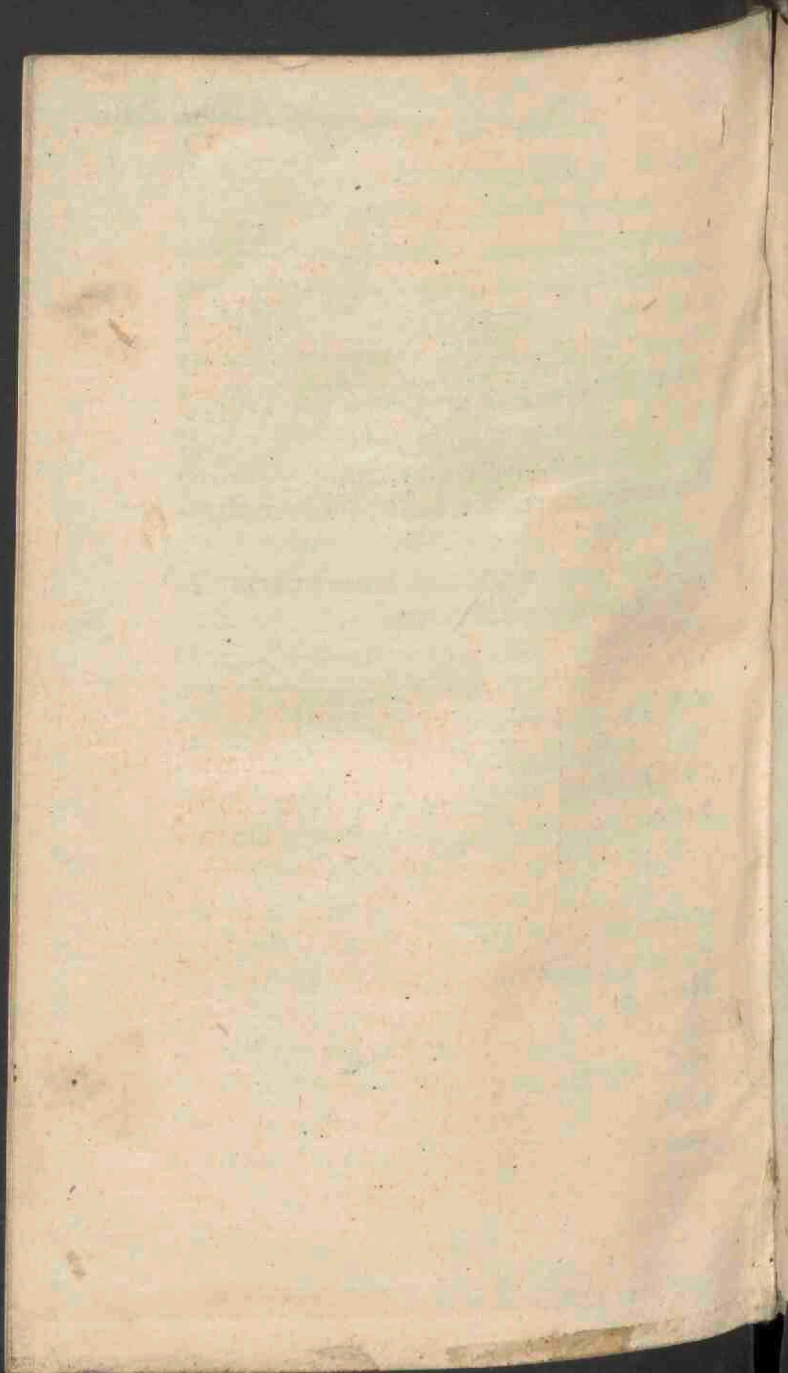
67537833

ERRATA CORRIGENDA

Page 17. lin. 12. Verum cedoniam xij.

Page 17. lin. 14. in quodam eorum exempla
typographicum habentur.

1944-52

